

3. Фадеев Е. Кабан / Е. Фадеев // Охота и охотничье хозяйство. – 1987. – № 2. – С. 10-13.

4. Feichtner B. Ursachen der Streckenschwankungen beim Schwarzwild im Saarland / B. Feichtner // Zeitschrift für Jagdwissenschaft. – 1998. – 44. – S. 140-150.

5. Neet C.R. Population dynamics and management of *Sus Scrofa* in western Switzerland: a statistical modeling approach / C.R. Neet // *Ibex JME*. – 1995. – 3. – P. 188-191.

6. Saez-Royuela C. The increased population of the wild boar (*Sus scrofa*) in Europe / C. Saez-Royuela, J. Telleria // *Mammal Review*. – 1986. – 16. – P. 97-101.

Стельмах С.М. Структура популяції і стадність кабана (*Sus scrofa* L.) на Расточья

Приведены результаты изучения половой и возрастной структуры, а также стадности кабана в регионе Расточья с 1999 по 2008 гг. Освещены основные причины низкой воспроизводительной способности изучаемой популяции. Возрастная и половая структура местной популяции характеризуется существенными колебаниями по годам. Наиболее низкий процент поросят отмечен в 1999 г. (21 %), наивысший – в 2003 г. (48,6 %). При относительно большой частице взрослых животных по большинству годам отмечен незначительный процент молодняка, что есть признаком низких воспроизводительных свойств популяции. Среднегодовой показатель стадности колеблется в пределах 3,2-6,8 особей. Наивысшим он был в 2003 г., когда частица поросят была наибольшей.

Ключевые слова: фауна, кабан, Расточья.

Stelmach S.M. Population structure and herd Wild pig (*Sus scrofa* L.) at Roztochyа

Results over of study of sexual and age-old structure are brought, and also to herd instinct of wild pig in the region of Roztochyа in a period from 1999 to 2008 reasons of subzero reproductive ability of investigated are reflected. The age-dependent and sexual structure of local population is characterized substantial fluctuations on years. The lowest percent of piglings is marked in 1999 (21 %), and the greatest in 2003 (48,6 %). Under the condition of relatively large part of adult individuals for majorities years an insignificant percent a sapling which is the sign of low reproductive ability of populftion is marked. The annual average index of herd instinct ranges from 3,2 to 6,8 individuals. The greatest index was noticed in 2003, when part of piglings was most.

Keywords: fauna, wild pig, Roztochyа.

УДК 639.1.07 Доц. П.Б. Хоєцький, канд. с.-г. наук – НЛТУ України, м. Львів

ІНТРОДУКЦІЯ ТА РЕАКЛІМАТИЗАЦІЯ МИСЛИВСЬКИХ ЗВІРІВ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Проаналізовано результати інтродукції та реакліматизації мисливських звірів у Західному регіоні України. З другої половини ХХ ст. було розселено близько 4,5 тис. мисливських звірів. Із 11 видів успішним виявилася інтродукція (*Ondatra zibethica*, *Nyctereutes procyonoides*) і реакліматизація (*Bison bonasus*, *Castor fiber*) двох видів.

Ключові слова: інтродукція, акліматизація, мисливські звірі, Західний регіон України.

У ХХ ст. (особливо у його другій половині) ідея збагачення мисливської фауни шляхом завозу в Україну нових видів звірів була панівною доктриною. До цього часу погляд на акліматизацію, як на метод реконструкції фауни, має своїх прихильників, які доцільність акліматизації обґрунтовують економічною рентабельністю, збільшенням видового різноманіття мисливських звірів тощо. Протягом минулого століття в Україні вживали значних за-

ходів з акліматизації, деякі види успішно прижилися у мисливських угіддях країни. Одні з них стали поширеними видами (ондатра), інші – звичайними (єнотоподібний собака) [2-4; 11-15].

У 60-х роках ХХ ст. пропонувалося акліматизувати в Україні 9 видів мисливської фауни і реакліматизувати 12, із них у Західному регіоні: акліматизувати – плямистого оленя, лань, муфлона, а реакліматизувати – оленя блягородного, серну, зубра, бобра, байбака європейського, зайця-біляка. Пропонували акліматизувати на півдні Поділля перегузню, байбака, скунса, на півночі Тернопільської області реакліматизувати бобра, норку європейську, в лісових масивах акліматизувати колонка [24]. У Карпати доцільним вважали інтродукувати сіноставця альпійського, колонка, соболя [21, 23]. Однак спроби акліматизувати колонка за межами ареалу (гірська система Тянь-Шаню), а козерога у Криму – не увінчалися успіхом.

У ХХ ст. неодноразові спроби вселення нових видів звірів у мисливські угіддя України були невдалими. Науковці, дослідники, які дотримувалися концепції реконструкції фауни шляхом акліматизації, не звертали уваги на негативні наслідки, замовчували їх. Зокрема, до погіршення хутра (рідше, товстіше) призвела акліматизація білки-телеутки в Криму, яку завезли (124 особин) у 1940 р. з Алтаю [25]. Вважають, що порівняно з вихідною формою, кримська телеутка змінилася, яка стала меншою, коротколапою, довготілою із коротким хвостом. Безуспішною була акліматизація виду не тільки в Криму, але й у Луганській, Житомирській областях [1, 7, 19, 21]. Акліматизувати скунса намагалися у 1936 р. в мисливських угіддях Харківської області. Проіснували звірі в угіддях Печенізького мисливського господарства до 1940 р. [19].

Дикі тварини Неотропічної області в умовах області Голарктичної акліматизовуються погано. Неотропічна фауна давніша за походженням, її види характеризуються вузькою екологічною спеціалізацією. Неоарктична фауна – молода, багато видів є еврибіонтами, мають значне поширення. Тому в більшості випадків акліматизація видів (шиншила, нутрія та ін.) із древніх фаун (австралійської, неотропічної та ін.) була малоуспішною [27]. В Україну нутрія (*Myocastor coypus* Mol.) потрапила у 1948 р. із завезенням у Херсонську область 59 особин з метою напіввільного розведення і отримання цінного хутра. Система напіввільного утримання передбачала комбіноване кліткове (осінньо-зимового періоду) та вільне (протягом літньо-осіннього періоду) розведення нутрії. Протягом 2-3 років звірі знищили водну та прибережну рослинність на всій площі господарства, реєстрували загибель звірів. Внаслідок незадовільної племінної роботи на фермах збільшилась кількість самиць, які не брали участі у розмноженні, а цілорічна підгодівля кормами підвищила собівартість вирощування звірів [9, 10]. Більшість нутрієвих ферм були організовані за межами західних областей [6]. Однак перші нутрієві ферми створені у Львівській та Волинській областях у 1950 р. У Львівській області протягом 1958-1961 рр. заготовлено понад 10 тис. шкурок нутрії вольєрної на суму 77 тис. крб. Протягом року на Сокальській нутрієвій фермі від 400 самиць виростили 2208 голів молодняка, здали 1626 шкурок на суму 15,46 тис. крб [6].

Інтродукція нового виду – втручання у біогеоценоз, – супроводжується здебільшого негативними наслідками. Новий вид змінює у ньому кормові зв'язки, спричиняє перебудову структури екосистеми, порушує рівновагу біоценозу. Інтродуковані особини нового виду змушені знаходити екологічну нішу для існування, вступати у конкуренцію з місцевими екологічно близькими видами. Так, американська норка (*Mustela vison* Schreber), випущена в ареалі європейської (*Mustela lutreola* L.), витіснила її з біотопів існування, що було однією із причин зменшення аборигенного виду. Внаслідок життєдіяльності ондатри у водоймах змінювалась структура водної рослинності, вона займала нори хохулі, що призвело до зменшення чисельності рідкісного виду. Однак хутро ондатри, за своїми якостями, поступається хохулі. У багатьох європейських країнах (Бельгія, Франція та ін.) ондатру вважали шкідливим видом. Зокрема, в Англію вона потрапила випадково у 1927 р. із спеціалізованих ферм, але до кінця 1939 р. тут її цілковито винищили.

З другої половини 50-х років XX ст. до початку XXI ст. у мисливські угіддя Західного регіону України було розселено близько 4,5 тис. звірів 12 видів (табл. 1).

Табл. 1. Розселення мисливських звірів у Західному регіоні України

Ряд	Вид	Чисельність, особин
Carnivora [Caniformes]	<i>Nyctereutes procyonoides</i>	994
Atriodactyla	<i>Bison bonasus</i>	82
[Cerviformes]	<i>Cervus nippon</i>	199
	<i>Cervus elaphus</i>	114
	<i>Cervus dama</i>	152
	<i>Sus scrofa</i>	20
	<i>Ovis ammon</i>	159
	<i>Equus hemionus</i>	2
Rodentia [Muriformes]	<i>Ondatra zibethica</i>	2278
	<i>Castor fiber</i>	111
Duplicidentata	<i>Lepus timidus</i>	96
[Leporiformes]	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	250

Найбільше видів (7) намагалися акліматизувати з ряду ратичні, два види – з ряду гризуні і два – з ряду зайцеподібні. Із ряду хижі інтродуковано один вид – єнотоподібного собаку. Безуспішним виявилися акліматизація видів із ряду зайцеподібних. Кроля дикого випускали у 60-х і на початку 70-х років (XX ст.) у восьми пунктах Західного регіону України, а зайця-біляка – у двох пунктах Закарпатської області. Найбільше розселено ондатри (приблизно 2,3 тис. особин) і єнотоподібного собаки (майже 1 тис. особин).

Успішною виявилася акліматизація ондатри (*Ondatra zibethica* L.). В Україну звірів вперше завезено у 1944 р. кількістю особин і випущено у плавнях Нижнього Дніпра [1]. На територію Західного регіону України, зокрема у водно-болотні угіддя Закарпатської області, вона проникла із Словаччини, а в угіддях Львівської області – з Польщі. У 1950 р. реєструвалась лише у західних районах, а до 1960 р. заселила усі придатні для життєдіяльності угіддя Західного регіону України [23]. Сприяли поширенню виду випуски протягом

1950-1952 рр. у Волинській та Рівненській областях [19]. Ондатра характеризується високоякісним хутром. За період з 1958-1961 рр. у Львівській області на заготівельні пункти хутровини надійшло 8018 шкурок ондатри на суму 6699 крб. [22]. Однак з 1963 р. у Львівській області заготівля шкурок зменшилась від 916 до 100 шкурок у 1967 р., зменшення заготівлі шкурок реєстрували і в інших областях [17, 18].

У мисливські угіддя західних областей випуск єнотоподібного собаки проводився протягом 1951-1953 рр. У перші роки після випуску реєстрували розмноження виду у Виноградівському, Берегівському, Ужгородському, Перечинському (Закарпатська обл.), Бродівському, Кам'яно-Бузькому, Золочівському, Радеківському (Львівська обл.), Ковельському, Ратнівському, Камінь-Кашірському районах (Волинська обл.). Улюбленими біотопами існування виду виявилися невеликі переліски по долинах річок, заплави водойм та високотравні луки, заболочені угіддя, що заросли чагарником, очеретом, рогозою та ін. [8]. У 1958-1966 рр. єнотоподібний собака був об'єктом полювання, шкури здавалися у пункти хутрозаготівель. Загалом, протягом зазначеного періоду, заготовлено 1673 шкур на суму понад 10 тис. крб. Однак із збільшенням чисельності збільшилась шкода, яку завдавав звір мисливським господарствам, в угіддях яких проводились біотехнічні заходи з охорони та відтворення водоболотної та борової дичини [16].

Початкова успішна акліматизація і розселення єнотоподібного собаки у нових для виду умовах через декілька років змінилися зменшенням розмноження і чисельності популяції, значною смертністю, що пояснюють поступовим розширенням біотичних зв'язків і міжвидових контактів у завезеного виду, появи у нього ворогів, паразитів, хвороб, конкурентів. Єнотоподібний собака прижився в Україні, зокрема і в Західному регіоні, але ніде не досяг значної щільності. Існує думка про недоцільність акліматизації виду в Україні [4, 17]. У процесі акліматизації під впливом нових умов зовнішнього середовища відбулися зміни в екології та морфології ознак єнотоподібного собаки [7]. Його шерсть погіршилась, порівняно з особинами з природного ареалу.

Зареєстровано випадки, коли інтродукований вид, вцілівши після випуску, зник протягом нетривалого періоду (скунс, заєць-біляк). Зокрема, у листопаді 1963 р. із Сибіру в мисливські угіддя Рахівського та Перечинського районів (Закарпатська обл.) завезено близько 100 особин зайця-біляка (*Lepus timidus* L.) [7, 24]. Звірів було випущено на горі Говерла і в районі полонини Рівної. У зайця-біляка зміна сірого літнього хутра на біле зимове відбувається восени, а сніговий покрив з'явився лише у січні, білі за забарвленням звірки були добре помітними для хижаків. Більшість поголів'я загинуло від хижаків, деяких особин виявляли на значних відстанях від місця випуску. Навесні 1964 р. у місцях випуску реєстрували розмноження зайця-біляка, але хижаки і собаки пастухів знищили їх. Після 1968 р. відомостей про існування виду немає.

У Західний регіон України, з метою збагачення місцевої теріофауни, з півдня країни декілька разів завозили кролика дикого (*Oryctolagus cuniculus* L.). Зокрема, у 1964 р. з Одеської області на Івано-Франківщину завезено

90 диких кроликів і випущено поблизу Бурштина і Богородчан, де кролики існували до 1971 р. (рис.).

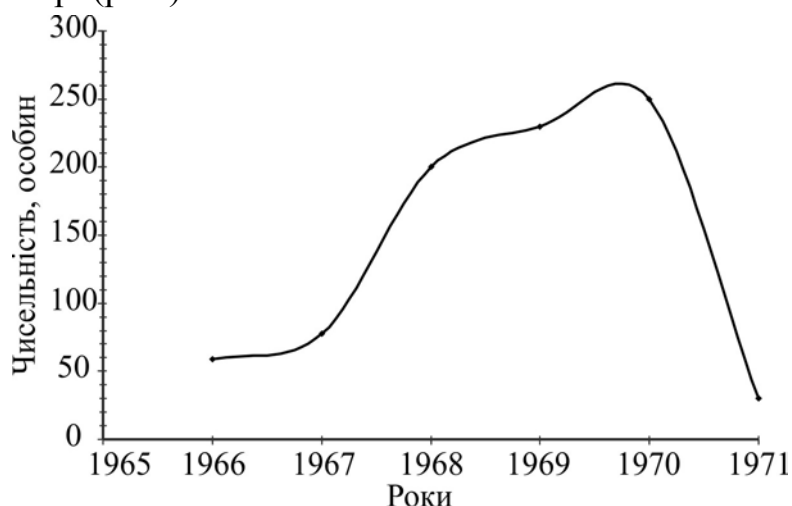

Рис. Чисельність *Oryctolagus cuniculus* в угіддях Івано-Франківської обл.

Колонії звірків майже повністю знищили бродячі собаки, браконьєри, які добували їх за допомогою петель. Весною 1971 р., внаслідок весняного затоплення нір водою, загинув молодняк. У 1967 р. у Львівську область із Херсонської в угіддя Городоцького, Яворівського і Миколаївських районів завезено 100 кролів, акліматизація виявилася безуспішною [23, 26]. Випадки загибелі колоній кроля протягом короткого терміну відомі не лише в Україні, але й в інших країнах (Польща) [5, 29].

Реакліматизація – один із шляхів збереження виду в межах природного ареалу. Успіхів досягнуто в реакліматизації зубра, байбака степового, бобра та ін. [26, 28]. Влітку 2002 р. ми обстежили місця випуску бобра в Львівській та Рівненській областях. У 1981 р. у ДМГ "Стир" з метою реакліматизації бобра завезено 10 особин з ДМГ "Ушомир" (Житомирська обл.) і випущено на р. Медянка (Лагодівське лісництво). Загалом, з 1981 по 2008 рр. в угіддях ДМГ "Стир" середньорічний приріст чисельності популяції бобра становив $13,9^{+2,9}$ %. Станом на 2010 р. в угіддях мисливського господарства зареєстровано понад 100 особин, здійснюють добування. Бобер проник у річку Стир та її, притоки, торф'яні кар'єри Бродівського, Буського та Радехівського районів, а також зареєстровано поширення виду в угіддях (річки, меліоративні канали) Яворівського, Сокальського районів [28]. У Львівській області за 5-річний період (2003-2008 рр.) чисельність збільшилась у 3,4 раза, а станом на 2010 р. поголів'я нараховує понад 1,0 тис. особин, щорічне добування не перевищує 1-2,5 % від загальної чисельності поголів'я.

У Рівненській області у 1964-1965 рр. здійснено випуск бобра у трьох пунктах. Одним з місць випуску була річка Бобер (права притока річки Случ), де вони і прижилися. У 1983 р. в місцях поселення звіра організовано загальнозоологічний заказник. Під територію заказника відведені урочище Брищ і насадження Князівського та Бобрівського лісництв, які прилягають безпосередньо до річки. За матеріалами таксації в угіддях ДП "Березнівський ЛГ" чисельність бобра становить близько 100 особин, найбільше звіра зареєстровано у Князівському та Березнівському лісництвах – 70 особин. Крім

заказника, вони заселяють й інші водойми, які розташовані на території лісництв, зокрема трапляються по річці Охрі, меліоративних каналах, ставках. В урочищі Суша влаштована значна сітка меліоративних каналів, де ми виявили понад 10 бобрових хаток. В умовах ДП "Березнівський ЛГ" і ДП "Соснівський ЛГ" поселення бобрів знаходяться переважно в умовах С₄, В₃, В₄.

Протягом історичного періоду в Україні зникли багато мисливських видів, із ратичних і копитних – 6 видів. Однак їх реакліматизації приділялося менше уваги. За винятком зубра, у природне середовище не було реакліматизовано жодного виду, який раніше заселяв територію України (сайгак, кулан, байбак гірський, серна, сіноставець малий та ін.), натомість пропонували завозити види чужої фауни лише для заміни місцевого малоцінного або "шкідливого" виду іншим, ціннішим з господарської позиції, що займає подібну екологічну нішу в біоценозах іншої частини земної кулі [9, 21].

На початку ХХІ ст. світова популяція зубра нараховувала близько 3 тис. особин, які походять від 12 особин-засновників. В останні десятиліття в Україні відбувається постійне зменшення генетичної різноманітності виду, що безумовно впливає на його стійкість до впливу як біотичних, так і абіотичних факторів. Передусім це стосується популяцій, чисельність яких не перевищує 50 особин. Навіть короткотермінове виживання таких популяцій ставиться під сумнів. Практика селекціонерів свідчить, що тривалий інбридинг, який відбувається із покоління в покоління, зазвичай, призводить до зниження плодючості, продуктивності, інших негативних наслідків. Внаслідок близькосторідного розведення істотно зменшується мінливість інбридових ліній, звірі можуть втратити властивість пристосування до змін середовища.

Прикладом негативної реакліматизації може бути формування стада зубра з метою відновлення субпопуляції виду у Сколівських Бескидах. З метою відновлення поголів'я у 2005 р. розроблено проект "Відновлення європейської популяції зубра у Східних Українських Карпатах", який співфінансує Фонд великих рослиноїдних ссавців (Lagre Herbivore Foundation, Holland) та Товариство друзів зубра (Stowarzyszenie Miłośników Zubrów, Polska). Згідно з проектом, зубрів після дворічної перетримки повинні були в 2009 р. випустити з вольєра на природу, проте лише в червні їх завезли і випустили у вольєр площею 3 га (табл. 2).

Табл. 2. Реєстр зубрів, завезених у НПП "Сколівські Бескиди"

Батьки		Зубри завезені в НПП	Дата	Стать
самець	самиця	"Сколівські Бескиди"	народження	
Orion	Zwetschke	Theo	9.10.2006	самець
Orion	Lina	Thunderbird	30.04.2007	самець
Orion	Thyria	Thasidos	31.05.2008	самець
Orion	Lina	Thyria	21.06.2002	самиця
Orion	Thyria	Thalia	5.10.2006	самиця
Orion	Zwetschke	Thoska	11.07.2002	самиця

Як видно з табл. 2, завезені особини походять від одного самця. Два самці і дві самиці є прямими нащадками двох самиць із стада. Уже на початковій стадії формування стадо характеризується значним рівнем інбридингу,

а генетична різноманітність – надзвичайно низька. Близькоспоріднене схрещування у високоінбредових стадах є недопустимим, оскільки призводить до істотного збільшення частоти прояву різноманітних аномалій, носіями яких були родичі. Зокрема, істотною є внутрішньочеревна загибель зубренят через відхилення у розвитку несумісних з подальшим формуванням плоду. Збільшується рання післяродова загибель малят, зменшується їхня вага під час народження. Вони повільніше набирають вагу, схильні до різного роду захворювань протягом життя, зменшується тривалість їхнього життя, тобто тісний інбридинг, призводить до зниження загальної життєздатності потомства. Так, у вересні 2009 р. самиця *Thyria* народила зубреня, однак у жовтні, через погано загоєну пуповину, воно загинуло. Завезені із зоопарку звірі виявилися не пристосованими до існування у природних умовах. У жовтні від виснаження загинув самець (*Thasidos*).

Неправильне формування стада, в якому виявилися найближчі родичі (брат-сестра), було однією із причин загибелі зубрів Надвірнянської субпопуляції. Середній коефіцієнт інбридингу субпопуляції становив понад 40 %. Внаслідок відбулося істотне зниження генетичної мінливості, зокрема за генами стійкості до захворювань. У стаді з'явилися і поширилися спадкові захворювання, зумовлені летальними і напівлетальними генами (мертво народжені, крипторхізм – недорозвинення сім'яників). Появилися і поширилися інфекційні захворювання сечостатевих органів самців, зумовлених стафілококами і гнійними актоміцетами. У деяких самців захворювання на гнійний баланопостит проходило у гострій формі.

Загалом, з другої половини ХХ ст. у Західному регіоні України намагалися акліматизувати вісім видів і реакліматизувати – чотири. У мисливські угіддя було вселено 4,5 тис. звірів. Успішною виявилася реакліматизація бобра, зубра, акліматизація – ондатри, єнотоподібного собаки. Більшість заходів з акліматизації мисливських звірів зазнали невдач. В умовах України відсутні біогеоценози, що мають вільні екологічні ніші для звірів, яких пропонували акліматизувати (скул, колонок, соболь та ін.), тому підстав для завезення нових видів немає.

Література

- 1. Воинственский М.А.** Итоги и перспективы акклиматизации охотничье-промысловых животных на Украине / М.А. Воинственский, А.Б. Кистяковский, В.В. Пархоменко, А.А. Салганский, И.Т. Сокур // Акклиматизация животных в СССР : матер. конф. по акклиматизации животных в СССР. – Алма-Ата : Изд-во АН КССР, 1963. – С. 70-76.
- 2. Гаврин В.** Акклиматизация и реакклиматизация охотничьих животных в СССР / В. Гаврин // Охота и охотничье хозяйство. – 1975. – № 11. – С. 16-17.
- 3. Гептнер В.** Каковы же пути обогащения фауны? / В. Гептнер // Охота и охотничье хозяйство. – 1963. – № 2. – С. 21-26.
- 4. Гептнер В.** Ответ оппонентам. По поводу некоторых статей об акклиматизации / В. Гептнер // Охота и охотничье хозяйство. – 1964. – № 6. – С. 17-19.
- 5. Козловский И.С.** Опыт ведения охотничьего хозяйства в Польше / И.С. Козловский, В. Мисюкевич // Охотоведение: Ежегодный научно-теоретический журнал ГНУ ВНИИОЗ им. проф. Б.М. Житкова РАСХН. – Киров, 2004. – № 2 (52). – С. 118-138.
- 6. Колесов Л.В.** Нутрія / Л.В. Колесов. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1967. – 174 с.
- 7. Колосов А.М.** Охрана и обогащение фауны СССР / А.М. Колосов. – М. : Изд-во "Лесн. пром-сть", 1975. – 277 с.

8. **Корнєєв О.П.** Довідник мисливця та рибалки / О.П. Корнєєв. – К. : Вид-во "Урожай", 1972. – 238 с.
9. **Корнєєв О.П.** Мисливство – галузь народного господарства / О.П. Корнєєв. – К. : Вид-во "Урожай", 1964. – 145 с.
10. **Корнєєв О.П.** Мисливські звірі України / О.П. Корнєєв. – К. : Вид-во "Вища шк.", 1960. – 44 с.
11. **Лавров Н.** 40 лет акклиматизации ондатры / Н. Лавров // Охота и охотничье хозяйство. – 1968. – № 9. – С. 10-11.
12. **Лавров Н.** Обогащение фауны нашей страны / Н. Лавров // Охота и охотничье хозяйство. – 1967. – № 11. – С. 18-20.
13. **Павлов М.П.** Акклиматизация охотничье-промысловых зверей и птиц в СССР. – Ч. 1 / М.П. Павлов, И.Б. Корсакова, В.В. Тимофеев, В.Г. Сафонов. – Киров : Волго-Вятское книжное изд-во, 1973. – 535 с.
14. **Павлов М.П.** Акклиматизация охотничье-промысловых зверей и птиц в СССР. – Ч. 2 / М.П. Павлов, И.Б. Корсакова, Н.П. Лавров. – Киров : Волго-Вятское книжное изд-во, 1973. – 458 с.
15. **Павлов М.** Обогащение фауны СССР / М. Павлов // Охота и охотничье хозяйство. – № 11. – 1977. – С. 16-19.
16. **Ризнич И.** Снять ограничение отстрела енотовидной собаки / И. Ризнич // Охота и охотничье хозяйство. – 1957. – № 4. – С. 61.
17. **Самарский С.Л.** Результаты акклиматизации пушных зверей в условиях Среднего Приднепровья / С.Л. Самарский // Развитие охотничьего хозяйства Украинской ССР : матер. Второй научно-производ. конф. – К. : Вид-во "Либідь", 1973. – С. 91-93.
18. **Серкез Л.С.** О производительности и продуктивности охотничьих угодий Львовской области / Л.С. Серкез // Развитие охотничьего хозяйства Украинской ССР : матер. Второй научно-производ. конф. – К. : Вид-во "Либідь", 1973. – С. 93-96.
19. **Сокур І.Т.** Акліматизація і розведення хутрових звірів на Україні / І.Т. Сокур. – К. : Вид-во "Рад. шк", 1953. – 72 с.
20. **Сокур І.Т.** Історичні зміни та використання фауни ссавців України / І.Т. Сокур. – К. : Вид-во АН УРСР, 1961. – 83 с.
21. **Сокур І.Т.** Ссавці фауни України і їх господарське значення / І.Т. Сокур. – К. : Вид-во "Рад. шк", 1960. – 211 с.
22. **Татаринов К.А.** Пути обогащения карпатской фауны / К.А. Татаринов // Акклиматизация животных в СССР : матер. конф. по акклиматизации животных в СССР. – Алма-Ата : Изд-во АН КССР, 1963. – С. 179-180.
23. **Татаринов К.А.** Фауна хребетних заходу України. Екологія, значення, охорона / К.А. Татаринов. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1973. – 254 с.
24. **Татаринов К.А.** Хутрові звірі Поділля та шляхи збагачення місцевої теріофауни / К.А. Татаринов // Матеріали до вивчення природних ресурсів Поділля. – Тернопіль-Кременець, 1963. – С. 176-180.
25. **Ткаченко А.** Акклиматизация животных в Крыму / А. Ткаченко // Охота и охотничье хозяйство. – 1963. – № 7. – С. 25-26.
26. **Турянин И.И.** Звери советских Карпат, их хозяйственное и зоопаразитологическое значение : автореф. дисс. на соискание учен. степени д-ра биол. наук. – К. : Вид-во "Либідь", 1972. – 40 с.
27. **Чесноков Н.И.** О некоторых вопросах акклиматизации охотничьих животных / Н.И. Чесноков // Современные проблемы охотничьего хозяйства : сб. научн. трудов. – М. : ИЗД-ВО "НАУКА", 1989. – С. 27-37.
28. **Шелепило А.В.** Стан популяції бобра у мисливських угіддях Львівської області / А.В. Шелепило, П.Б. Хоєцький // Науковий вісник УкрДЛТУ : зб. наук.-техн. праць. – Львів : Вид-во УкрДЛТУ. – 1903. – Вип. 13.3.
29. **Kamieniarz R.** Zwierzęta łowne w Polsce na przełomie XX i XXI wieku / R. Kamieniarz, M. Panek. – Czempin : ONZ PZL, 2008. – 87 с.

Хоєцький П.Б. Интродукция и реакклиматизация охотничьих зверей в Западном регионе Украины

Проанализированы результаты интродукции и реакклиматизации охотничьих зверей в Западном регионе Украины. Со второй половины XX в. было расселено

около 4,5 тыс. охотничьих зверей. Из 11 видов успешной оказалась интродукция (*Ondatra zibethica*, *Nyctereutes procyonoides*) и реакклиматизация (*Bison bonasus*, *Castor fiber*) двух видов.

Ключевые слова: интродукция, акклиматизация, охотничьи звери, Западный регион Украины.

Khoyetsky P.B. Introduction and reacclimatization of game species in the Western region of Ukraine

The results of introduction and reacclimatization of game species in the Western region of Ukraine have been analyzed. About 4.5 thousand game species have been released since the second part of XX th century. Among 11 species the introduction of two ones (*Ondatra zibethica*, *Nyctereutes procyonoides*) and reacclimatization of two (*Bison bonasus*, *Castor fiber*) turned out to be the most successful.

Keywords: introduction, reacclimatization, game species, Western region of Ukraine.

УДК 5982

Аспір. Л.Б. Шнортун – НЛТУ України, м. Львів

ХАРАКТЕРИСТИКА БІОТОПІВ ЗИМІВЛІ ОРНІТОФАУНИ ЗМІШАНИХ ЛІСІВ ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА "РОЗТОЧЧЯ"

Проаналізовано структуру населення птахів найбільш сформованих лісостанів стиглого віку переважаючих груп і підгруп змішаних лісів природного заповідника "Розточчя". Враховували тип лісорослинних умов, тип лісу, тип і вік деревостану, наявність підросту і підліску, мозаїчність лісової рослинності, наявність галявин і водойм, рівень фактора турбування, рельєф, набір та якість кормових і захисних стацій. Розподіл за типами, бонітування та інвентаризація біотопів орнітофауни є важливим етапом їх впорядкування з погляду планування і проведення наукових досліджень, зокрема у природно-заповідних об'єктах.

Ключові слова: лісостан, біотоп, зимуюча орнітофауна, Розточчя.

Вступ. На Головному європейському вододілі, в межах території України і Польщі, розташований унікальний у фізико-географічному відношенні район – Розточчя. Українська частина Розточчя – це крайній північно-західний відріг Подільської височини. Він починається від околиць міста Львова і тягнеться вузьким горбистим пасмом (15-20 км шириною) на 60 км у північно-західному напрямку до кордону з Польщею, а на її території до м. Красника [4].

За геоботанічним районуванням територія Розточчя належить до Розточанського геоботанічного округу широколистяних лісів Балтійської провінції Центральноєвропейської області. Для рослинності регіону характерна участь таких елементів середньоевропейської рослинності, як бук європейський, дуб скельний, ялиця біла [3].

Для характеристики біотопів та біотопічного розподілу зимуючих видів птахів особливо важливе значення мають дендрологічні характеристики лісових екосистем, зокрема наявність корінних лісотвірних та інших порід дерев, до яких ті чи інші види птахів адаптовані у суворих зимових умовах. Зазначимо, що з боку Карпат Розточчям проходить межа поширення ялиці білої, смереки звичайної, бука лісового, які є важливими породами для осілих популяцій багатьох горобинних птахів, а також частково для низки видів, що